

Lausunto 21.8.2026

Teknologian hyödyntäminen sosiaalihuollon palveluissa

VN/22496/2026

Kuuloliitto ry kunnioittavasti kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysministeriölle lakimuutosesityksistä koskien teknologian hyödyntämistä sosiaalihuollon palveluissa. Kuuloliitto pitää esitettyjä lakimuutoksia tarpeellisina ja ajankohtaisina. Muutoksia koskeva huomio ja kritiikki ovat pääasiallisesti ja Kuuloliiton mielestä aiheellisesti koskeneet teknologisten ratkaisujen ihmisen perusoikeuksia ja toimintaedellytyksiä rajaavia toimenpiteitä. Kuuloliitto pitää tärkeänä, että teknologisten ratkaisujen käyttö lähtökohtaisesti tukevat ja lisäävät ihmisen toimintakykyä.

Tähän liittyen on ensiarvoisen tärkeää, että suostumus ratkaisujen käyttöön on mahdollisimman yksiselitteinen. Mikäli palvelun asiakas ei kykene omakohtaisesti suostumusta käyttöönoton mahdollisuuden yhteydessä antamaan, pitää suostumus varmistaa hänen hoitotestamentistaan, lähiomaisiltaan tai muulta edunvalvojalta. Päätöksen teknologisen ratkaisun käyttöönotosta pitää olla viranomaisen tekemä valituskelpoinen päätös ja siitä on tiedotettava asianmukaisella tavalla samoja tahoja, joilta suostumus ratkaisun käyttöönotosta on selvitetty.

Kuuloliitto esittää lain sosiaalihuoltolain muuttamisesta 47d§ 2mom. yhteyteen lisättäväksi velvoitteen selvittää asiakkaan juridisen edustajan osallistamista päätöksentekoon tilanteessa, jossa asiakkaan omaa mielipidettä ei voida selvittää.

Lain sosiaalihuoltolain muuttamisesta 47a-c§ esitetään, että kuva- tai ääniyhteyden avaamisesta on ilmoitettava asiakkaalle äänellä tai valolla tai muulla asiakkaalle havaittavalla tavalla. Kuuloliitto muistuttaa tässä yhteydessä kuulo-ongelmia kokevien suuresta määrästä erityisesti ikääntyneiden joukossa. Kuulon ja näön haasteet lisääntyvät ikääntyessä ja samanaikaisesti ikääntyneellä voi olla mm. muistin haasteita. Nämä aisteihin ja kognitiiviseen toimintakykyyn liittyvät eri tekijät ja tarpeet on otettava huomioon asiakkaalle yhteyden avaamisesta ilmoitettaessa sekä valittava sellainen tapa, jota asiakas tosiasiallisesti voi käyttää. Lisäksi muistutamme kuulonäkövammaisuuteen ja harvinaisiin kuulovammadiagnooseihin liittyvistä erityisistä tarpeista, joihin esityksessä spesifisti nimetyt ääni tai valo eivät riittävästi vastaa. Osa henkilöistä ei voi aistia kuvaa tai ääntä, jolloin tuntoaistin hyödyntäminen viestinnässä esimerkiksi värinän avulla ovat välttämätön keino kommunikoida lain mainitsemasta asiasta. Teknologinen ratkaisu pitää aina suunnitella ja valita asiakkaan tosiasiallisten ja yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kyse kuva- tai ääniyhteyden avaamisessa on kuitenkin lain tarkoittamassa yhteydessä kotirauhan ja/tai muusta yksityiselämän piiriin kuuluvan tilanteen häiritsemisestä, kuten perustuslakivaliokunta on todennut.

Lain sosiaalihuoltolain muuttamisesta 47c§ 1mom esitetään, että asiakkaan liikettä, ääntä, toimintakykyä, olosuhteita tai sijaintia saisi välittää reaaliaikaisesti ja jopa jatkuvasti palveluntuottajalle toimenpiteitä varten. Teksti jättää avoimeksi asiakkaan yksilöllisesti arvioidun tarpeen ratkaisijan. Asianmukainen ratkaisija olisi Kuuloliiton mukaan aiempaan viitaten viranomainen, jonka päätöksen on oltava valituskelpoinen. Kuuloliitto pitää tärkeänä, että tätä kerättyä tietoa ei ole mahdollista millään tavalla välittää eteenpäin kolmannelle taholle pois lukien asiakkaan mahdollisen juridisen edustajan. 47 c § 1mom mainitsee vain teknologisen ratkaisun välittämän tiedon rajaamisen palveluntarjoajalle, mutta ei sen edelleen käyttöä. Ratkaisun välittämän tiedon aiheuttamat toimenpiteet ja johtopäätökset on osoitettava yksinomaan palveluntuottajan vastuulle.